

A TANTÁRGY ADATLAPJA

(2017/2018)

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölsészettudományi Kar
1.3 Intézet/Tanszék	Magyar Irodalomtudományi Intézet
1.4 Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5 Képzési szint	Alapképzés
1.6 Szak / Képesítés	Magyar nyelv és irodalom

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	LM 4061, LM 4161, LLM 4261 A 19. század második felének magyar irodalma						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	Dr. T. Szabó Levente egyetemi docens						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. T. Szabó Levente						
2.4 Tanulmányi év	MA2	2.5 Félév	2	2.6. Az értékelés módja	Vizsga	2.7 A tantárgy típusa	Kö
	MB						
	2						

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1 Heti óraszám	6/5	melyből: 3.2 előadás	3	3.3 szeminárium/labor	3 (B: 2)
3.4 A tantervben szereplő össz-óraszám	9	melyből: 3.5 előadás	6	3.6 szeminárium/labor	3 (B: 2)
3.7 Egyéni munka össz-óraszama					
3.8 A félév össz-óraszama	126				
3.9 Kreditszám	5 (monoszakon és B szakon: 6)				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó kompetenciák alapján)

5.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> Ismert, bevett és a hallgatók számára teljességgel ismeretlen, kánonbővítő céllal beemelt alapszövegek értelmező feldolgozása és az így nyert nézőpontok, fogalomrendszerek, illetve interpretációs technikák alkalmazása kijelölt klasszikus magyar irodalmi és velük összefüggő világirodalmi művek összehasonlító vizsgálatában.
5.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> A tantárgy részletes alapoató bevezetés a klasszikus magyar irodalomba, alaptárgyként heti háromórás előadás (és ugyanekkora szeminárium) formájában problémacentrikusan járja körül a 19. század második felének magyar irodalmát európai kulturális és irodalmi kontextusban, külön sorozatot szentelve a modernizáció és az irodalom lehetséges történeti összefüggéseinek és különleges hangsúlyt fektetve a hasonló időszakot értelmező európai irodalomtörténeti eredményekre.

6. A tantárgy tartalma

6.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés a 19. század „második felének” „magyar” „irodalmába”. Mitől és hogyan korszak a 19. század második fele az irodalomban? A korszak forrástípusai, korszakhatárai, az irodalomtörténet és a korszakkal foglalkozó más historiográfiai ágazatok lehetséges viszonya. Az irodalom nemzetfogalmi: az irodalmi nemzetfogalmak szerepe a korabeli magyar nemzetépítési törekvésekben. Hogyan, miért és mikor lehet / érdemes világirodalmi kontextusban érteni a korszak magyar irodalmát?	Problémafelvetés és a irodalomolvasó hallgatók érintettségének kiderítése Fogalom-tisztázó magyarázat és a fogalmak, elméleti koncepciók demonstratív olvasástechnikai alkalmazása.	
2. Az irodalmi kultuszképződés századközépi mechanizmusai. Az irodalmi megőrzés új politikája és a modern, nyilvános múzeumok létrejötte. Az irodalmi emlékezet és a modernség új vizuális fordulata: a panteonizáció, a muzealizáció és az irodalmi kultuszok vizualitása.	Jelenségek és klasszikus magyar irodalmi szövegek összefüggéseinek értelmezése.	
3. Az irodalom társadalomtörténeti értelemben vett modernizációja: az irodalmi szakmák / hivatások / foglalkozások létrejötte. A modern magyar irodalmi értelmiség létrejötte és legfontosabb ideológiai európai irodalmi környezetben.	Idem	
4. A társadalomtörténeti értelemben vett specializált modern tudományok kialakulása és az irodalmi mező szakosodása: a szépirodalom és az irodalmi metabeszéd elválása. Az irodalmi metabeszéd specializált formáinak létrejötte: az irodalmi kritika mint műfaj önállósulása és változatainak kialakulása, a narratív irodalomtörténet kezdetei, a magyartanári szerep kialakulása és tartalma. Az irodalmi szakosodás formáiról való viták: a szaknyelv kimunkálásának dilemmái		

5. A modern dilettantizmus kialakulásának mechanizmusai a magyar irodalomban: az amatőr és a dilettáns fogalmainak szerepváltása és a dilettantizmus értékelő képzetté válása a 19. század közepének jelentős irodalmi eszmecsereiben. A dilettantizmus és irodalmi profizmus új megkülönböztetésének szerepe az irodalmi modernizációban.	Idem	
6. Kisajátított korszak? A újrafeltalált középkor változatai a 19. századi magyar és világirodalomban. Az „újrahasznosított” középkor mint a magyar és európai epika sikerének egyik mozgatórugója	Idem	
7. A világ első összehasonlító irodalomtudományi lapja, az Összehasonlító Irodalomtörténelmi Lapok / Acta Comparationis Litterarum Universarum. Nemzeti és nemzetközi kontextusok egy fórum működésének megértéséhez	Idem	
8. A modernitás irodalmi diskurzusai és a szöveggé írt város: metropolisz-narratívák a 19. század végének magyar és közép-európai irodalmi diskurzusában. Elhagyatottság, vidékiség: a kisváros mögöttes tere az irodalomban és a modern provincializmus képzetének feltűnése.	Idem	
9. Az új népiesség és az antimodernizmus kulturális toposzai. Az új népiesség változatai, az irodalmi regionalizmus változatai és az irodalom által forgalmazott Erdély-képek. A primitív mint modern: a népi primitivitás képe, a primitivizmus művészeti irányzata és a modernizáció hagyománybontó elképzelései az új népiesség egyik vonulatában.	Idem	
10. A modernista szubjektum néhány új elbeszélési stratégiája a prózában, a lírában és a drámában: az én szóródása és a narcizmus poétikai következményei. A bohémság és a dandyizmus mint társadalmi jelenségek és irodalmi alakváltozataik Mikszáth, Ignóty, Asbóth, Tolnai és mások szövegeiben. A szubjektum elbeszélése és a novellaciklus mint poétikai képződmény	Idem	
11. A betegség mint az irodalmi modernség értelmező metaforája. A kórok szerepe a nyugati és magyar naturalista poétikai elképzelésekben. Ajzószerkek, kábítószerkek és poétikai stratégia: az érzékelés modern poétikái. Nevrozusság, hisztéria, örület, bolondság: a normalitás és az örület társadalomtörténelmi reprezentációi és irodalmi újraírásai Thury, Mikszáth, Lovik, Csáth és mások műveiben. Hisztérikus testek: a test modernista poétikái a magyar irodalomban.	Idem	
12. Művészetképek és művészetértelmezések a 19. század utolsó időszakának magyar irodalmában. Az antikvitás mint sajátos kulturális tradíció instrumentalizálása a magyar irodalmi modernségben.	Idem	
13. A magyar színházi élet alakulása a 19. század második felében, különös tekintettel a Kolozsvári Színház működésére	Idem	
14. A „fiatal írók” irodalma és az irodalmi lázadás önértelmező elbeszélései a századforduló irodalmában. Az új irodalmi csoportosulások és a korszakváltás vélelmezése: <i>A Hét</i> és a <i>Nyugat</i> indulása.	Idem	

Kötelező szépirodalmi munkák

Ady Endre: *A duk-duk affér, A duk-duk afférhoz. Válasz A Holnapnak* (1908), *Le femme fatale* (1909)

Ambrus Zoltán: *Melancholic, Gyanu, A tóparti gyilkosság*

Arany János: *A rab gólya, Álom-való, A dalnok búja, Visszatekintés, Dante, A vándor cipó, Sejtelem, Évnapra, Ősszel, Vojtina-levelek, A sárkány, Gondolatok a békekongresszus felől, Letésem a lantot, Kertben, Évek, ti még jövendő évek, Fiamnak, Mint egy alélt vándor, Az örök zsidó, Rákócziné, A walesi bárdok, Ágnes asszony, Szondi két apródja, V. László, Sejtelem, Rozgonyiné, Török Bálint, Szibinyáni Jank, Szondi két apródja, A hamis tanú, Ágnes asszony, Széchenyi emlékezete, Honann és hová?, A lepke, Vásárban, Hidavatás, Az ünneprontók, Tetemrehívás, A képmutogató, Kozmopolita költészet, A tamburás öregúr, Kertben, Vörös Rébék, Naturam furca expellas..., Honnan és hová, A tölgyek alatt, Éjjéli párbaj, Lejtőn, Magányban, Rendületlenül, Az ünneprontók, Tengeri-hántás, Epilógus A nagyidai cigányok, Keveháza, a Toldi-trilógia darabjai, Bolond Istók*

Naiv eposzunk, Irányok

Arany László: *A délibábok hőse*

Asbóth János: [Álmok álmodója](#)

Bródy Sándor: *A nap lovagja*

Cholnoky László: *Prikk mennyei útja*

Czóbel Minka: *Eunoia*

Csáth Géza: *A varázsló kertje, Találkoztam anyámmal*

Csiky Gergely: *Gombos úr válópöre*

Gozsdu Elek: *Spleen*

Gyulai Pál: *Egy régi udvarház utolsó gazdája, [A tárcaelbeszélésekről](#)*

Heltai Jenő: *De profundis, Tőzsde-dal*

Ignotus Hugó: *Kelet népe, [A Slemil keservei](#)*

Jókai Mór: *Egy komondor naplója, Lenci fráter, A veszélyes sakkjáték, Egy ember, aki mindent tud vagy Politikai divatok*

Justh Zsigmond: *Művész-szerelem*

Kemény Zsigmond: *A szív örvényei*

Kiss József: *De profundis, Influenza*

Komjáthy Jenő: *Schopenhauer*

Lovik Károly: *A gyilkos, Árnyéktánc*

Meltzl Hugó / Hugo von Meltzl: *A kritikai irodalomtörténet fogalmáról*

Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Mikszáth Kálmán: *A jó palócok, Új Zrinyiász*

Petelei István: [Klasszi](#), *Parasztshégyen*

Reviczky Gyula: *Arany Jánosnak, Don Juan a másvilágon*

Thury Zoltán: *A sztrájk*

Tömörkény István: [Postavárás](#)

<p>Vajda János: <i>A kárhozat helyén, Húsz év múlva, Harminc év után, A virrasztók, Luzitán dal, De profundis, Memento mori, Köröndnél, Vasúton</i></p> <p>Kötelező szakirodalmi munkák:</p> <p>Dávidházi Péter, “Köt engemet a jó Isten kérébe”. A <i>Sejtelem</i>, avagy a költészet vigasza, <i>Holmi</i> 2009/10, 1326-1347. (Kötetben: “Vagy jóni fog”. <i>Bibliai minták nemzetiesítése a magyar költészetben</i>, Ráció Kiadó, Budapest, 2017, 252-278.)</p> <p><i>Magyar irodalom</i>, szerk. Gintli Tibor, Akadémiai Kiadó, 2010. (kötelező egy, szabadon, a hallgató érdeklődésének és tájékozódásának megfelelően választható fejezet a kézikönyvnek a 19. század második felét tárgyaló, Szilágyi Márton és Vaderna Gábor által írt részéből. A hallgatónak ismernie kell azt a szépirodalmi szöveget is, amelyről a fejezet szól.)</p> <p>Tarjányi Eszter, <i>A kópé-novella mint a populáris kultúra alapköve. A Lenci fráter = A kispróza nagymestere</i>. Tanulmányok Jókai Mór novellisztikájáról, szerk. Hansági Ágnes és Hermann Zoltán, Balatonfüred 2018, 63-81. (Tempevölgy Könyvek 25.)</p> <p>T. Szabó Levente, Mikszáth, a kételkedő modern. Történelmi és társadalmi reprezentációk Mikszáth Kálmán prózapoétikájában, L’Harmattan, Budapest, 2007. (Ligatura Könyvek 3.) (kötelező a könyv második, illetve egy tetszőlegesen választható fejezete)</p> <p>Szegedy-Maszák Mihály, <i>Világirodalmi távlat megteremtése. 1908. Megjelenik a Nyugat folyóirat első száma = A magyar irodalom története 1800-tól 1919-ig</i>, szerk. Szegedy-Maszák Mihály – Veres András, Gondolat, Bp., 2007.</p> <p>Szilágyi Márton: „<i>Mi vagyok én?</i>” <i>Arany János költészete</i>, Kalligram, Budapest, 75-113. (A Toldi sikere és a trilógiává formálás mint életre szóló program c. fejezet)</p>		
6.2 Szeminárium		
<p>ELSŐ SZEMINÁRIUMI CSOPORT [MAGYAR-ANGOL]:</p> <p>1. Bevezetés a “19. század” “második felének” “magyar” “irodalmáról” való történeti diskurzus problémáiba: korszakfogalom, cezúrák, irodalomfogalmak. Mitől és</p>	Didaktikai módszerek	Megjegyzések

mikortól modern a modern magyar irodalom?

2. Irodalmi rendszer és testkánon: Arany János: A nagyidai cigányok, Alkalmatosságra írott versek (Disznótoros versek)

Milbacher Róbert, „Rólad a mese meztlábos cigány múzsaleány!?” (Második közelítés A nagyidai cigányokhoz), ItK 1997/3–4., 347–383. (kötetben: Milbacher Róbert: „...földben állasz mély gyököddel...” A magyar irodalmi népiesség genezisének akkulturációs metódusa és pórias hagyományának vázlata. Osiris Kiadó, 2000.)

3. Poétikai megoldások Arany János költészetében:

Keveháza, Mint egy alélt vándor, Az örök zsidó, Rákócziné, A walesi bárdok, Sejtelem, A tölgyek alatt, Az ünneprontók, Vojtina-levelek (a hallgatók előzetes, írásos vázlatot készítenek értelmezéseikről)

4. A Kazinczy-emlékünnepe

Akadémiai emlékkönyv a Kazinczy Ferenc születése évszázados ünnepéről, Pest, 1859.

– a Vasárnapi Ujságnak és a Kolozsvári Közlönynek az ünnepekre vonatkozó szövegei és képei

[Dávidházi Péter, “Isten másodszülöttje”. A magyar Shakespeare-kultusz természetrajza, Budapest, Gondolat, 1989, 1–27. \(ajánlott: 318–330.\)](#)

5. Művészet-értelmezések a modernségben

Asbóth János: *Álmok álmodója*

Tolsztoj: *Kreutzer-szonáta*

6. Az első nemzetközi összehasonlító irodalomtudományi folyóirat

Az Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok (később: Acta Comparationis Litterarum Universarum) első évfolyamából (1877) a felvezető programszöveg, illetve a folyóirat első / utolsó három folyóiratszámának alapos ismerete kötelező

7. Módszertani szeminárium: szemináriumi dolgozatok előzetes bemutatása és megbeszélése

Minden szemináriumi csoport bemutatja a projektmunka állását, a majdani dolgozat tervezetét, logikáját, válaszol a

<p>csoport részéről felmerülő kérdésekre.</p> <p>8. Ironikus prózapoétikai megoldások Jókainál világirodalmi olvasatban</p> <p>Jókai Mór: <i>Egy komondor naplója, Egy ember, aki mindent tud</i></p> <p>Gustave Flaubert: <i>Bouvard és Pécuchet</i> (eredetileg magyarul: <i>Két újkori Don Quijote</i>, 1882.)</p> <p>9. Kolozsvár színházi élete az 1870-es években (a hallgatóknak korabeli kolozsvári napilapok anyagából egyetlen hónap repertoárját és helyi, illetve nemzetközi színházi történéseit kell előkészíteniük a szemináriumra)</p> <p>10. Történetek a karierről és a hivatásról</p> <p>Arany László: <i>A délibábok hőse</i></p> <p>Bródy Sándor: <i>A nap lovagja</i></p> <p>11. Szerepjáték, felbomló személyiség:</p> <p>Cholnoky László, <i>Prikk mennyei útja</i></p> <p>12. Csáth Géza indulása: A varázsló kertje című kötet</p> <p>13. A történelem színrevitele Mikszáth Kálmán Új Zrínyiász című regényében</p> <p>14. Lapkultúra és irodalmi kánon : A Hét és A Nyugat indulása (a folyóiratok első három lapszámának alapos ismerete kötelező)</p>		
<p>MÁSODIK SZEMINÁRIUMI CSOPORT [MAGYAR-VEGYES (német, olasz, finn, orosz, japán, olasz stb.):</p> <p>1. Bevezetés a „19. század” „második felének” „magyar” „irodalmáról” való történeti diskurzus problémáiba: korszakfogalom, cezúrák, irodalomfogalmak. Mikortól és mitől klasszikus / modern a magyar irodalom?</p> <p>2. A groteszk Aranyánál világirodalmi távlatban</p> <p>Arany János: <i>Bolond Istók</i> Gogol: <i>Az orr</i></p> <p>3. Arany János költészetének poétikai megoldásai</p>		

Keveháza, Mint egy alélt vándor, Az örök zsidó, Rákócziné, A walesi bárdok, Sejtelem, A tölgyek alatt, Az ünneprontók, Vojtina-levelek (a hallgatók előzetes, írásos vázlatot készítenek értelmezéseikről)

4. A többszólamúság a 19. század közepének magyar prózájában világirodalmi környezetben

Kemény Zsigmond: *A szív örvényei*

Dosztojevszkij: *A hasonmás. Pétervári történet*

5. A kulturális emlékezet politikája és a századközépi vizuális fordulat

Akadémiai emlékkönyv a Kazinczy Ferenc születése évszázados ünnepéről, Pest, 1859.

– a Vasárnapi Újságnak és a Kolozsvári Közlönynek az ünnepségekre vonatkozó szövegei és képei

[Dávidházi Péter, “Isten másodszülöttje”. A magyar Shakespeare-kultusz természetrajza, Budapest, Gondolat, 1989, 1–27. \(ajánlott: 318–330.\)](#)

6. Ironikus prózapoétikai megoldások Jókainál világirodalmi olvasatban

Jókai Mór: *Egy komondor naplója, Egy ember, aki mindent tud*

Gustave Flaubert: *Bouvard és Pécuchet* (eredetileg magyarul: *Két újkori Don Quijote*, 1882.)

7. A szemináriumi projektfeladatok bemutatása, közös megbeszélése

Minden szemináriumi csoport bemutatja a projektmunka állását, a majdani dolgozat tervezetét, logikáját, válaszol a csoport részéről felmerülő kérdésekre.

8. Kolozsvár színházi élete az 1870-es években (a hallgatóknak korabeli kolozsvári napilapok anyagából egyetlen hónap repertoárját és helyi, illetve nemzetközi színházi történéseit kell előkészíteniük a szemináriumra)

9. Az első nemzetközi összehasonlító irodalomtudományi lap

Az *Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok* (később: *Acta Comparationis Litterarum Universarum*) első évfolyamából (1877) a felvezető programszöveg, illetve a folyóirat első / utolsó három folyóiratszámának alapos ismerete kötelező

<p>10. A nyomolvasás mint kulturális metafora a 19. század végén</p> <p>Ambrus Zoltán: <i>A gyanú</i> <i>Tóparti gyilkosság</i></p> <p>11. Művészábrázolások a századvégén Justh Zsigmond: <i>Művész-szerелеm</i> Oscar Wilde: <i>Dorian Gray arcképe</i></p> <p>12. A történelem színrevitele Mikszáth Kálmán Új Zrínyiász című regényében</p> <p>13. Örület és modern prózapoétika</p> <p>Kosztolányi Dezső : a <i>Bolondok</i> című kötet anyaga</p> <p>E. A . Poe : <i>Dr. Kátrány és Toll professzor módszere</i></p> <p>14. Lapkultúra és irodalmi kánon : A Hét és A Nyugat indulása (három lapszám alapos ismerete kötelező az első évfolyam anyagából mindkét lap esetében)</p>		
---	--	--

7. Értékelés

A tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Ennek aránya a végső jegyben
7.4 Előadás összetett vizsgája (60 perces írásbeli + szóbeli három, az előadás anyagához és irodalomjegyzékéhez, illetve egy, a szemináriumhoz kapcsolódó tétellel)	L. alább	L. alább	A jegy 2/3-a
7.5 Szeminárium	Alapos, szakszerű, kreatív munka, komplex csoportmunkába való beilleszkedés és kezdeményező szerep		A jegy 1/3-a
7.6 Minimális követelmények			
A félévi vizsga az előadás és a szeminárium szövegeinek ismeretét, és az ezekre a szövegekre alapozott szövegértési képességeket és készségeket kívánja felmérni. A tárgy vizsgája három részvizsgából tevődik össze:			
1. A <i>szemináriumi minősítést</i> a félévi szemináriumi munka és a szemináriumi dolgozat középarányosa adja. Ha ez eléri az öt pontot, akkor az előadás írásbeli és szóbeli vizsgájával folytatódik a féléves vizsga. A szemináriumi dolgozatok elbírálási kritériumai: innovatív gondolatmenet, önálló, értelmező jellegű			

szövegkezelés, filológiai alaposság és pontosság. A szemináriumi jegyet a hallgatók az utolsó szemináriumot követően egyéni konzultáción beszélnek át a tanárral.

2. írásbeli (l. a letölthető tételmintáknál) (a végső jegy 1/3-a)

3. ezt még a teszt napján *szóbeli* követi egy tétellel a szemináriumból, hárommal az előadásból és az előadáshoz kapcsolódó irodalomjegyzékből (Ez a végső jegy 1/3-át adja.)

A pótvizsgák írás- és szóbelijére bárki beléphet, de a szemináriumi jegy hiányában nem számolható végleges jegy mindaddig, amíg a hallgató nem szerzi meg az átmenő szemináriumi minősítést. A részjegyek még egy évig érvényesek.

A szemináriumi dolgozat ún. projektfeladat formájában készül: az első héten a hallgatók négyes-ötös csoportokat alakítanak, kutatási feladatok közül választhatnak, majd a második héten kötelező konzultáción beszélnek át a csoportokban készítendő szemináriumi dolgozat céljait, elvi és gyakorlati kérdéseit. A második héttől kezdődően a csoportok közös online (blog)felületet vagy facebook-csoportot hoznak létre, s hetente kb. egy oldalnyi, nyilvános, az évfolyam által is olvasható bejegyzésben jelzik a szakmai projekt állapotát. A csoportok a félév 7. hetének szemináriumán nyilvánosan mutatják be és vitatják meg a részeredményeket: kitűnő bemutató esetén a végső vizsgajegyhez hozzáadott, megelőlegezett bónuszpont jár. A szemináriumi projektdolgozatok a *mindenki egyért – egy mindenkiért* elv alapján kerülnek elbírálásra: tehát a csoport minden tagja azonos jegyet kap (kivéve akkor, ha valamelyikük bizonyíthatóan másként teljesített, mint a többiek). A projektfeladat célja, hogy a hallgatók egymástól is tanulva, egymást kiegészítve, barátságos környezetben, folyamatos munkával sajátítsák el az irodalomtörténet művelésének alapvető képességeit.

A dolgozatok terjedelme projektfeladatok esetén 15 oldal (kb. 30 000 karakter szóközzel). A dolgozat leadásának határideje: 2018. május 25., 19 óra, kizárólag elektronikusan a szemináriumi csoport online felületén.

Két szeminárium mulasztható. A részképzést, a fegyelmi ügyeket az érvényben levő egyetemi rendelkezések szerint kezelik a tárgy oktatói.